

УДК 349.414

DOI <https://doi.org/10.37687/2413-7189.2023.1-2.5>

Некрасов Д. О.,

курсант II курсу

Навчально-наукового інституту права та підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
ORCID: 0009-0009-5037-9286

Резворович К. Р.,

доктор юридичних наук, доцент,

завідувач кафедри цивільного права та процесу

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
ORCID: 0000-0003-1183-613X

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЛЮДСЬКОЮ ОХОРОНОЮ ТВАРИННОГО СВІТУ

ENSURING HUMANITY PROTECTION OF THE ANIMAL WORLD

У даному тексті розглядається досить сучасна проблема захисту тварин та їхнього природного середовища існування з урахуванням того, що частина території нашої держави зі своїм тваринним світом потерпають від збройної агресії на суверенітет України. Дослідники даної наукової роботи наголошують на важливості правильного прийняття правових, організаційних, економічних та освітніх заходів для забезпечення збереження тваринного світу. Також у цій науковій роботі розглядаються причини досить активного зникнення деяких видів тварин і наводяться різноманітні ідеї та приклади заходів для захисту дикої природи, таких як боротьба з браконьерством та контроль чисельності хижаків. Ця наукова робота буде цікава та актуальна для тих, хто захоплюється екологією та захистом тварин.

У даній науковій статті наведено детальну інформацію про кількість національних природних заповідників та інших охоронних територій нашої держави. Детально розглянуто міжнародні конвенції, які стосуються вище зазначеної теми, а також правові норми щодо використання та охорони дикої природи тваринного світу, їх класифікація на категорії та відсутність уніфікованого підходу до охорони тварин. Під час проведення даного дослідження необхідно додатково звернути увагу на необхідність визначення конкретного переліку видів, які знаходяться на межі зникнення та підлягають охороні тваринного світу. Автори статті наголошують на важливості захисту та збереження вільного й функціонального стану природних екосистем, які є основною характеристикою тварин, що підлягають охороні.

Також у нижче наведеному тексті розглядається питання, як охорони тваринного світу, так і навколишнього середовища. Зокрема збереження рідкісних та зникаючих видів тварин, відновлення природних ландшафтів, створення заповідних територій. Варто звернути увагу на необхідність проведення наукових досліджень та розробленні сучасного етичного кодексу для регулювання взаємовідносин між тваринами різного їх природного середовища. Наукова робота містить дуже важливу та сучасну інформацію про велике значення природоохоронних територій та їхнє правильне використання для наукових досліджень та захисту генофонду Землі. Заради майбутніх поколінь в Україні приймаються науково обґрунтовані дії для збереження, раціонального використання та відновлення тваринного світу з участю підприємств, установ, організації та громадян.

Ключові слова: тваринний світ, охорона тваринного світу, флора і фауна, заповідники, заповідні території, взаємозв'язок світу.

This text deals with the rather modern problem of protecting animals and their natural habitat, taking into account the fact that part of the territory of our state with its fauna suffers from armed aggression against Ukraine's sovereignty. The researchers of this scientific paper emphasize the importance of proper adoption of legal, organizational, economic and educational measures to ensure the conservation of wildlife. This research paper also discusses the reasons for the rapid extinction of some animal species and provides various ideas and examples of measures to protect wildlife, such as combating poaching and controlling the number of predators. This research paper will be interesting and relevant for those who are interested in ecology and animal protection.

This research article provides detailed information on the number of national nature reserves and other protected areas in our country. International conventions related to the above topic, as well as legal norms on the use and protection of wildlife, their classification into categories and the lack of a unified approach to animal protection are discussed in detail. In the course of this study, additional attention should be paid to the need to determine a specific list of species that are on the verge of extinction and are subject to wildlife protection. The authors of the article emphasize the importance of protecting and preserving the free and functional state of natural ecosystems, which are the main characteristic of animals subject to protection.

The text below also addresses the issue of both wildlife and environmental protection. In particular, the conservation of rare and endangered species, restoration of natural landscapes, and creation of protected areas. It is worth paying attention to the need for scientific research and the development of a modern code of ethics to regulate the relationship between animals of different habitats. The scientific work contains very important and up-to-date information about the great importance of protected areas and their proper use for scientific research and protection of the Earth's gene pool. For the sake of future generations in Ukraine, scientifically based actions are being taken to preserve, rationally use and restore the fauna with the participation of enterprises, institutions, organizations and citizens.

Key words: *wildlife, wildlife protection, flora and fauna, nature reserves, protected areas, interconnectedness of the world.*

Актуальність. У сучасності у більшості людей не вірно сформовано розуміння важливості існування у наш час тваринного світу та яке вагоме значення потрібно приділяти охороні тваринного світу. Іншими словами. Якщо допустити відсутність хоча б мінімального забезпечення охорони для тварин, тоді більшість тварин, птахів, риб на сучасний час було б невідомо людству, через їх відсутність.

Значення тваринного світу для будь-якої сучасної держави, в тому числі й для України, важко переоцінити, оскільки він є невід'ємним компонентом навколишнього природного середовища, національним багатством, джерелом духовного та естетичного збагачення та виховання людей, об'єктом наукових досліджень, а також важливою базою для одержання промислової і лікарської сировини, харчових продуктів та інших матеріальних цінностей.

Об'єктом дослідження є тваринний світ. Методологічну основу дослідження становить інтегративний, системний та сутнісний підходи (напрями).

Ведучи мову про правову охорону тваринного світу, необхідно зупинитися на проблемі визначення конкретного переліку тих об'єктів, на які розповсюджує свою дію така охорона. Аналіз наукової літератури, присвяченої даному питанню, показує, що більшість вчених наполягають, що стан природної свободи, функціонування у складі екологічних систем природи – основна ознака, яка дозволяє відносити тварин до об'єктів охорони тваринного світу.

Правова охорона тваринного світу здійснюється і за допомогою норм міжнародних договорів. Їх аналіз у досліджуваній сфері свідчить, що міжнародно-правова охорона тваринного світу розвивається за такими основними напрямками:

- охорона природних комплексів;
- охорона рідкісних і перебуваючих під загрозою зникнення об'єктів тваринного світу;
- забезпечення раціонального використання й відтворення об'єктів біологічного різноманіття.

Мета цієї наукової роботи полягає в тому що проаналізувавши праці певної кількості дослідників зробити більш актуальне, стисле та важливіше висвітлення проблеми та порядок для її вирішення.

Виклад матеріалу. Існують десятки міжнародних угод, які так чи інакше стосуються захисту тварин (деякі з них пов'язані з охороною навколишнього середовища, зокрема дикої природи). Найвідомішою міжнародною угодою в Європі є Бернська конвенція 1979 року, до якої Україна приєдналася у 1996 році.

Не менш відомою є Конвенція про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення, до якої Україна приєдналася у 1999 році і яка має відповідне законодавство. Охорона тваринного світу – це система правових, організаційних, економічних, матеріально-технічних, освітніх та інших заходів, спрямованих на збереження, відтворення і раціональне використання тваринного світу.

Хоча тварини складають лише 2% біомаси всіх живих організмів, фауна відіграє дуже важливу роль у біосфері завдяки своїм високоенергетичним процесам, різноманітності та мобільності. В даний час налічується близько двох мільйонів видів тварин (і в п'ять разів більше рослин). Найбільшою групою є безхребетні, на які припадає близько 99% тваринної біомаси на планеті. Їх значення в біосфері величезне, особливо з точки зору кругообігу речовин і перетворення енергії [2; 6. с. 102].

Деякі з найважливіших заходів для захисту дикої природи включають:

- підвищення екологічної свідомості з раннього віку;
- боротьба з браконьєрством; посилення інспекції та контролю за лісами; запобігання епідеміям та антропогенному забрудненню;
- переселення їх у зручні для них місця проживання;
- контролювати чисельність хижаків.

Також необхідно проводити ретельні дослідження рідкісних і зникаючих видів, щоб визначити причини зникнення, створити наукову базу для поліпшення ситуації і робити екологічні прогнози на основі результатів моніторингу навколишнього середовища. Не менш важливим є відновлення зруйнованих людиною ландшафтів, відновлення ґрунтів, пасовищ, лісів і водойм на основі наукового довгострокового планування, активний розвиток природно-заповідної справи [1].

Можливо, настав час створити етичний кодекс, який би регулював взаємовідносини між великими ссавцями в морі і на суші.

Що стосується охорони природи. Згідно з сучасними і ґрунтовними екологічно-економічними розрахунками та моделюванням, проведеними вченими різних країн, біосфера будь-якого регіону може більш-менш нормально функціонувати і самовідтворюватися, якщо хоча б 10–15% її площі займають природно-заповідні об'єкти [4].

Заповідна територія – це ландшафт, в якому зберігаються, охороняються і вивчаються всі компоненти

екосистеми – повітря, ґрунт, гірські породи, природні води, флора і фауна, пам'ятки природи і культурної спадщини.

Територія природоохоронної території повністю виключена з господарської діяльності, на ній заборонено мешкати, здійснювати господарську діяльність, вирубувати ліси, косити траву, видобувати корисні копалини, прокладати транспортні шляхи тощо [5; 6, с. 335].

Залежно від значення заповідні території поділяються на біосферні заповідники міжнародного значення, національні та етнічні заповідники і парки, природні заповідники, заповідні ландшафти, території та об'єкти.

Заповідні території використовуються для наукових досліджень взаємозв'язків між екологічними факторами в екосистемах з метою підтримання екологічної рівноваги, захисту незайманих природних територій, збереження та відновлення ландшафтів. Природоохоронні території є найкращою формою захисту генофонду Землі.

В Україні існує 12 національних природних заповідників, у тому числі два біосферні заповідники міжнародного значення (Асканія – Нова, яка майже щент зруйнована під час війни України та РФ), а також ведуться переговори про створення міждержавного Карпатського природного заповідника, що охоплює карпатські регіони України, Польщі та Словаччини, 1 576 заказників, 2 642 пам'ятки природи, пам'ятки та 559 заповідних урочищ, але нажалі це неможливо, тому що всі ці процедури були призупинені на підставі збройного конфлікту між Україною та РФ.

Міжнародні правові норми щодо використання та охорони тваринного світу не беруть до уваги територію країни, на якій зустрічається та чи інша тварина або вид. Загалом, міжнародні конвенції про

використання та охорону дикої природи можна розділити на дві категорії:

- Конвенції, спрямовані на використання та охорону дикої природи в цілому;
- Конвенції, покликані регулювати використання та охорону конкретних популяцій.

Як зазначено в юридичних матеріалах, у міжнародному праві не існує однорідного та уніфікованого підходу або процедури щодо охорони та використання тварин.

Звертаючись до правової охорони тваринного світу, необхідно зупинитися на питанні визначення конкретного переліку видів, що підлягають її охороні. Аналіз наукової літератури з цього питання показує, що більшість вчених вважають, що вільний і функціональний стан у природних екосистемах є основною характеристикою, яка дозволяє віднести тварин до об'єктів охорони тваринного світу [6, с. 224].

Висновки. З вищезазначеного можна зробити висновок, що правова охорона тваринного світу здійснюється за кількома напрямками, серед яких:

- охорону генетичних ресурсів тварини;
- охорону середовища існування тварини;
- охорону середовища, в якому вона перебуває;
- організація раціонального використання тваринного світу;
- регулювання чисельності та відтворення тваринного світу.

Слід зазначити, що охорона навколишнього середовища – це не лише завдання екологів та географів, а глобальна проблема. Важливу роль в охороні довкілля відіграють правові аспекти збереження дикої природи. В інтересах нинішнього і майбутніх поколінь в Україні вживаються науково обґрунтовані заходи щодо охорони, раціонального використання і відтворення тваринного світу за участю підприємств, установ, організацій та громадян.

Список використаних джерел:

1. Про приєднання України до Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення. Закон України № 662-ХІV від 14 травня 1999. *ВВР*. 1999. № 28. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/662-14#Text> (дата звернення 13.06.2023).
2. Конвенція про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі. Берн, 19 вересня 1979 року. Офіційний переклад. (ратифікована Верховною Радою України 29 жовтня 1996 року). (Офіційний переклад) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_032#Text (дата звернення 13.06.2023).
3. Про приєднання України до Конвенції 1979 року про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування в Європі. Закон України № 436/96-ВР від 29 жовтня 1996 року. *ВВР*. 1996. № 50. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 13.06.2023).
4. Про мисливське господарство та полювання. Закон України № 1478-ІІІ від 22 лютого 2000 року *ВВР*. 2000. № 18. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1478-14#Text> (дата звернення 13.06.2023).
5. Про приєднання України до Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин. Закон України № 535-ХІV від 19 березня 1999 р. *ВВР*. 1999. № 18. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/535-14#Text> (дата звернення 13.06.2023).
6. Інформація щодо діяльності громадських інспекторів з охорони довкілля (від 10.01.2019). URL: <https://www.dei.gov.ua/posts/108> (дата звернення 13.06.2023).
7. Про тваринний світ. Закон України № 2894-ІІІ від 13 грудня 2001. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 14. Ст. 97. Дата оновлення: 08.08.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2894-14#Text> (дата звернення 13.06.2023).